

er grundarlagið undir og nærir um eitt útlenskt fiskivinnufyrirtæki, ið er um at troðka bæði okkum og okkara bróðurfolk av rókini.

Setir ein sær spurningin um, hvørt íslendingar hava nakran fisk at lata færoyingum, so má svarið heilt einfalt fara at vera hetta: »Líka so lítið færoyingar eru førir fyrri til sjálvir: At konsumerast allan tann fisk, vit sjálvir fiska, líka so lítið eru íslendingar førir fyrri hesum«.

Ein fortreyt fyrri færoyskum/íslenskum búskapi er marknaðir fyrri fiski og fiskaværum, og tá serliga marknaðir, har marknaðarpartarnir kunnu kenna seg rimuliga tryggja, kenna seg heima, har teir kenna seg at hava innlit i viðurskiftini hjá hvør øðrum.

Spurningurin um, hvat íslendingar hava at lata, eigur at verða vendur og settur okkum sjálvum: »Hvat hava vit at lata íslendingum?«

Átti at freista

Eins væl og marknaðirnir í Bretlandi, Týsklandi, Fraklandi og Danmark megna at freista íslenskar fiskaútflytarar, so er tað ivaleyst, teoretiskt, einki til hindurs fyrri, at atgongd til, og/ella tilboð um atgongd til ein færoyskan marknað, skuldi kunna freistað líka nógv, og helst eitt sindur meira, eydnast at geva íslendingum ein, eitt lítið vet frægari, nettovinningur úr hesum 130.000 tons stóra ísfiskaflutningi teir hava, sum er.

Tað eru heldur ikki tey stóru töluni, ið fella íslendingum i lut fyrri henda útflutning uppá gott 130.000 tons. Í Bretlandi fáa teir — fyrri tann fiskin, sum er fluttur við farmaskipi, kr. 10,80 i meðal, og er hetta yvirhøvur fyrri tosk og hýsu.

Týskarar gjalda kr. 11,90 i meðal fyrri kg, mest fyrri kongafisk og upsar.

Fyrri tann fiskin, ið útfluttur verður við fiskiferum, er meðalvirðið einans kr. 6,08 pr. kg., bretar lata kr. 6,78 pr. kg i meðal, meðan týskarar lata kr. 9,53 pr. kg.

Sum er kann sigast, at tann prisur, færoysk fiskavirki eru von við at gjalda, at hesin røkkur ikki teimum meðalprisum, ið eru i heimt — á íslenskum uppboði. Til tess skal virkjanna partur økjust einar 2-300 mill. kr. um árið.

Hetta tal kemur fram, faldar ein íslenskar meðaluppboðssluprisir inn i færoysku veiðusamansetingina, stóra samtals 100.000 tons, ella við øðrum orðum: ein meðalprishækking, stór umleið kr. 2 til 3,00 pr. kg., er fyrri neyðini i mun til meðalprísstíðing, ið latið verður fyrri kg av fæ-

royskum virkjum i 1990 — (talan er tá um prisuttan nakran studning).

Tað kann hugast, at íslenska veiðubýtið er »rikari« uppá dyru sløgini, ið so bera kostnaðin av teimum smærri nøgdunum av ódyrum fiski, men mest er tað ivaleyst, fyrri okkara viðkomandi talan um forrættning við »studningi«.

FESKUR FISKUR ÚR ÍSLANDI — er umframt: Ein spurningur — meira um eina skjóttvirkandi gjaldsskipan heldur enn prisir, meira um rættar flutningshættir heldur enn — og skortandi flutningsmøguleikar.

Meira um gjølligt innlit i, hvussu íslenskar lógir og reglur virka og verða umsitnar, heldur enn hesar lógir og skipanir i sjálvum sær.

Heldur enn innlit i — og vitan um — hvussu íslenska kvotaskipanin er i sini heild, er tað meira ein spurningur um, hvat ið tað er íslenska kvotaskipanin ikki fevnir um — ið er av týðningi, umframt vitan um, hvussu hesar skipanir virka og verða umsitnar frá degi til dags.

Tilboð um samvinnu

Eitt færoyskt tilboð um samvinnu, við atliti til felags gagn, eigur at verða fingið upp at standa, miðjandi imóti at hækka nettovinningin íslendingar annars hava av sinum — ikki heilt fríviluga útflutningi av nevndu 130.000 feskum fiskatonsunum, um somu tíð sum færoyskur maskin- og arbeiðskapitetur kundi komið stabiliserandi inn á normalitimalats dekningsbidragið hjá íslenskum fiskavirkjum, i serliga eystasta parti av hesum so velduga landi.

Hetta skuldi eisini kunna fært við sær, at gjøgnumgongdin fyrri færoysk flakavirki øktist nokk, soleiðis at hesi kundu klára seg við einum minni dekningsbidragi, samtundis sum meira gjøgnumgongd, eisini hevði kunnað fært til eina útlíking millum íslenskar, ávikavist færoyskar fiskaprisir, soleiðis at færoysk virki høvdu rokkið íslenskum prisum, uttan studning.

Motiveringin eigur at verða, at tað, millum Ísland og Færoyar knýttast bond, ið eisini kunnu verða annað enn ein so fjarur felagsuppruni.

Bond, ið halda og bera. Kortini, er motiveringin fyrri einum færoyskum iniciativ i Íslandi bygd á annað enn ikki-selvískar fortreytir, tá tað snýr seg um avleiðingar, har ella har, tá skulu vit kortini gloyma alt um hetta straks.

15. juli 1991

John Smith

Skal alivinnuni verða lív lagað:

Vit mugu kanska endurbyggja hana av nýggjum

— innan heilt stutta tíð

— Vøkturbundna skipanin i idnaðarlondunum ynskir als ikki eina ynglandi náttúru, ið ikki ber til at rokna út, men eina rávørukeldu, ið gevur sum mest av sær. Allir duldir møguleikar náttúrunnar skulu tí avdúkast ongantið ov skjótt og alt fyrri hesa skipan ónyttugt beinast burtur.

Dømi um hetta er genu-broytt alilaksurin, ið ikki »fær loyvi« at verða kynsbúgvinn fyrri enn hann vígar minst 5-6 kg. At ikki altíð ber til at fáa bæði i posa og sekk hava okkara alarar vónandi lært nú — um ikki annað so á pengapunginum skrivur Tórmodur Dahl, verkfrøðingur i seinna partinum av grein hann kallar »Náttúran, furunkulosa og sótt-reinsaðir gummistívlar«

Í fyrri grein mini royndi eg at lýsa ávis fyrirbigdi innan alivinnuna i Vesturheiminum, ið benda á, at okkara uppfatan av alifiski eins og var hann ein maskinlutur, er um at koma vinnuni i so dyggiligt óferi, at skulu vit áframt reka hesa vinnu — og tað skulu vit sjálvandi — so mugu vit kanska inn-ann heilt stutta tíð endurbyggja hana at siga heilt av nýggjum.

Ein maskinlutur kanst tú gera dygdarbetri við t.d. at »blanda« i hann onnur metalar, verja hann móti t.d. rusti við at galvanisera hann, og verja hann móti vøkstrum við t.d. at nýta eina máling, ið inniheldur vøktirdrepandi evni.

Nágreiniliga eftir sama mynstur royna vit at gera laksurin dygdarbetri við at »para« serligar arvegenleikar i hann (»gen-manipulering«) og »mála« fiskakjötíð reytt (syntetisk litevni i fòðrið), verja hann móti sjúkum við vaccinering og/ella antibiotika i fòðrinum, og verja hann móti lús við at koyra hann i lúsdræpandi eitubáð.

Deyði maskinluturin verður dygdarbetri av viðgerðini og hann heldur longri. Livandi veran — laksurin, silið — verður i allar mátar dygdarverri og so við og við ikki bert stóðugt veitari, men eisini sum smittuberari ein beinleiðis vandamikil hóttan mótvegis øðrum verum — eisini menniskjum. Farið i Sundalagið i dag og fiski nakrar skrubbir og småfiskar og tit skilja hvat eg

meini (men etið ikki fiskin!).

Stremban náttúrunar

Náttúran strembar altíð móti »seinasta« menningarstignum: »Hæddsamfeligð«. Hetta samfelag er eitt vístfrøðiligt (ekologiskt) javnvágarsamfelag, har framleiðslan og nýtslan av livrunnum (organiskum) evnum eru líka stórar, og har gróður og djóralív eru best kappingarar so sum umhvørvið (veðurlag, lendi o.s.fr.) á staðnum loyvir júst »i dag«. Hetta hæddsamfelig má sostatt ikki skjiljast sum eitt »endaligt« mál onkustaðni langt inni i framtíðini, men sum ein tilgongd (prosess), tí i einari vistskipan i menning veksur talið á verum á tann hátt, at tann gróði og tey djór, sum i einum ávisum tíðarskeiði eru i skipanini, broyta umhvørvið, so tað kemur at hóska eins væl til aðrar nýggjar búfjoldir (vøktir og onnur djór) — tvs. ein stremban fram móti einari vistskipan, ið er so stóðugt og margfald sum gjørligt.

Hetta er einki nýtt og er i hvussu so er i dag »pensum« hjá livfrøðingum.

Kríggið livfrøðinganna móti livinum (náttúruni)

Í 1970 fekk Borlaug (liv- og vøksturføðingur) Nobels friðarheiðursløn fyrri sína »Grønu kollvelting« — tvs. eitt nýtt slag av hveiti hann hevði kross-

Tórmodur Dahl, verkfrøðingur skrivur

að/parað fram og sum fleirfaldaði ávøksturin so nógv, at hetta skuldi bjarga mannaætlini frá hungursneyð »i allar ævir«. I dag — bert tjúgu ár aftaná — má áðanast, at tann ófrið og stóra armóð sum hetta friðar-heiðurslonta »kollveltingar-kornið« hevur valdað, heldur átti at givið Borlaug heimins harðasta revsing enn heimins fremstu heiðursløn.

Ístaðin fyrri at áðanna margfaldsstremban náttúrunnar ger livfrøðingurin i dag júst tað óvægta: Hann strembar av øllum alvi og við øllum ráum og snildum (eitur, geisling, gen-manipulering o.s.fr.) eftir at einfalda, eins og gjørt verður i teknifrøðini, har aðrar lógir valda og har tað yvirhøvur er rætt at einfalda.

Tað sum hendur tá vit innflyta eittans eina búfjold (eitt slag av verum, »monokultur«) i eitt øki, har tað áður valdaði margfald er — og her vil eg sum dømi nýta hveitikornið hjá Borlaug i staðin fyrri laksin — at beinanvegin henda einfaldan er fram i økinum koma stórar nøgdir av verum (mikroverur, soppar, skordjór o.s.fr.), ið »dáma« hveiti serliga væl og leggja á grøðina. Ti hveitinøgdirnar eru so stórar og hveiti er »liv-

rætturin« hjá hesum verum, nærast tær ómettaliga og fyrri at bjarga grøðini, og fyrri i enn eitt tíðarbil at royna at varðveita høgu livikorini i Vesturheiminum, má bóndin nú eiturspræna veltuna.

Tað sum so víðari hendur — hvussu jørðin verður útpind og tí tørvur stóðugt størri nøgdir av handilstøðum og somuleiðis stóðugt størri nøgdir og nýggi sløg av eituri fyrri at basa snulti-verunum — vita vónandi flest øll i dag og skal tí ikki umrøðast her.

Innrásin av hveiti-etarum i Borlaug-veltuni (og vit hava nógvir tilíkar »veltur« eisini hjá okkum) er verja náttúrunar móti einfaldan. Tað vit halda eru skaðiligar verur eru i veruleikanum framherjar (»frontsoldatar«) náttúrunnar, ið hon setur inn fyrri at endurskapa margföldini og tryggja framtíðar møguleikar hennar at kunna menna seg fram móti áðurnevnda »hæddsamfelig«.

I orrustuni móti náttúruni er hon samanumtikið altíð sterkast, júst tí verja hennar er eitt uppfíningsarsamt skapandi margfald. Imóti hesum berjast vit við einum visindi og einum teknifrøði sum at siga bert er grundað á me-

Framhald á síðu 17

